

Motion till riksdagen
2006/07: MJ361

av Wiwi-Anne Johansson m.fl. (v)

Rovdjurspolitik

1 Innehållsförteckning

2	Förslag till riksdagsbeslut	2
3	Bakgrund	2
4	Rovdjursstammarna i Sverige	3
5	Samexistens mellan människor och rovdjur	3
6	Förebyggande åtgärder mot rovdjursangrepp på tamdjur	5
7	28 § jaktförordningen	5
8	Lokalt eller regionalt beslutsfattande om skyddsjakt.....	7
9	Aktiva insatser för att motverka inavel.....	8
10	Fördjupat samarbete med Norge och Finland.....	8
11	Översyn av snöskoteranvändningen	9

Fel! Okänt namn på

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör ge Naturvårdsverket i uppgift att se över möjligheterna till ytterligare åtgärder för att minska antalet rovdjursdödade tamdjur.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör ge Naturvårdsverket och Jägarförbundet i uppdrag att utreda möjligheterna att minska antalet rovdjursdödade hundar.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att 28 § jaktförordningen inte ska ändras på ett sådant sätt att vargstammens överlevnad hotas.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen inte ska ändra 28 § jaktförordningen på ett sådant sätt att Sverige bryter mot EU:s art- och habitatdirektiv.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en översyn av jaktförordningen behövs – dock med bibehållande av ett starkt skydd för rovdjuren – och att denna ska ske mot bakgrund av problematiken som finns med den illegala jakten.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen inte ska vidta åtgärder som innebär att beslutsfattande om den skydds jakt på rovdjur som Naturvårdsverket beslutar om i dag ska flyttas till lokal eller regional nivå.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen efter att Rovdjursutredningen har redovisats ska ta fram förslag för att stärka inflödet av individer med annan genetisk bakgrund för att motverka inavel inom vargstammen.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Naturvårdsverket ska få i uppdrag att fördjupa rovdjurs-samarbetet med Norge och Finland.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör se över och begränsa snöskoteranvändningen i fjällvärlden.

3 Bakgrund

Riksdagen antog år 2001 beslut om en ny rovdjurspolitik med mål för hur stammarna av de stora rovdjuren ska växa och var i landet det ska finnas rovdjur (Sammanhållen rovdjurspolitik, prop. 2000/01:57). Vänsterpartiet står bakom den nuvarande rovdjurspolitikens mål och anser att den rådande svenska rovdjurspolitiken är ett stort steg framåt då vi fastslagit att de stora rovdjuren ska värnas och att stammarna ska kunna öka till livskraftiga nivåer.

Bevarandet av de stora rovdjuren är en viktig miljöfråga. Rovdjur står som toppredatorer överst i näringskedjan och har således en viktig roll i ekosystemet. Ny forskning visar dessutom att rovdjurens betydelse för biologisk mångfald är mycket större än vad man tidigare bedömt vara fallet. Utdöendet av en enda toppredator kan få ett helt ekosystem att kollapsa, speciellt om artrikedomen är låg. Bristen på rovdjur kan göra att växtätare som hjort och älg ökar i antal, med följderna att växtarter betas ner och försvinner. Då minskar den energiproduktion som utgör basen för hela ekosystemet, vilket i sin tur utlöser en kaskad av effekter uppåt i näringskedjan (Borrvall, Biodiversity and Species Extinctions in Model Food Webs, 2006).

I den amerikanska nationalparken Yellowstone betades växtligheten ned av hjorddjur och hela ekosystemet förändrades efter att vargen fördrivits av människan. Sedan vargen återinfördes 1995 har situationen gradvis återgått till det normala. Även i Sverige ser vi att många betande djur och väldigt få stora rovdjur leder till negativa effekter för den biologiska mångfalden. Förnyringen av många lövträd är nästan obefintlig i dag, och betningsskadorna i skogsbruket värderas årligen till miljardbelopp.

4 Rovdjursstammarna i Sverige

De stora rovdjuren har jagats så hårt i Sverige att det till slut ansågs finnas endast en spillra kvar av dem. Idag ser utvecklingen tillfredsställande ut när det gäller björn och lo. Björnstammen bedöms i sin helhet som stabil. Lodjuret har i stort sett en positiv utveckling men bedöms fortfarande som sårbart.

När det gäller järv och varg har utvecklingen gått långsammare. Järven anses fortfarande vara starkt hotad och är globalt rödlistad som en sårbar art. Den hotas av illegal jakt och matbrist, främst kadaver. Vargstammen är fortfarande akut hotad. Stammen är hårt inavlad, den genetiska variationen är åter i avtagande och enskilda individer kan bära på särskilt värdefulla genetiska anlag. Det borde finnas ett naturligt flöde av varg med nya gener österifrån men hittills har, vad man vet, alla vargar som kommit invandrande österifrån försvunnit eller dödats innan de nått fram till den norsk-svenska populationen. Den illegala jakten har också vuxit till ett omfattande hot mot vargstammen.

5 Samexistens mellan människor och rovdjur

Majoriteten av svenska folket, inklusive de boende i rovdjurstäta områden, är enligt en omfattande forskningsrapport överväldigande positiva till rovdjur samt rovdjursförvaltningen (Fjällmistrarapport nr 10). Samtidigt visar forskningen att det på rovdjurstäta orter finns betydande minoriteter som är kritiska till rovdjurspolitiken. I medierna framkommer också ofta ett stort missnöje. Helt klart finns det betydande åsiktsskillnader om rovdjurspolitiken mellan olika samhällsgrupper.

Fel! Okänt namn på

Vänsterpartiet anser att det är av stor vikt att förbättra samexistensen mellan människor och rovdjur. Därför gjorde vi tillsammans med s och mp en särskild satsning på rovdjursfrågan i samband med 2006 års ekonomiska vårproposition. Satsningen omfattade medel för utveckling av förebyggande åtgärder mot rovdjursangrepp på tamdjur och förstärkta resurser för länsstyrelsernas arbete med rovdjur. Överenskommelsen innehöll även utökade informationsinsatser. Det är av stor vikt att satsa på information och undervisning för ökad förståelse för rovdjurspolitiken för att motverka onödig rädsla för rovdjuren. I Sverige är det 185 år sedan varg dödade en människa och björn har dödat en person på 100 år.

Vidare omfattade satsningen stöd till rovdjursakutgrupper i Dalarnas och Värmlands län, vars uppgift är att bl.a. vidta åtgärder för att minimera skadeverkningar vid förekomst av stora rovdjur, verkställa beslut om skydds jakt eller bortdrivande av rovdjur samt tillhandahålla information. Dessutom har fåbodbrukare fått ökat stöd genom landsbygdsprogrammet för perioden 2007–2013 som Vänsterpartiet står bakom.

För att öka möjligheten att skydda sina tamdjur mot rovdjursangrepp ändrade Vänsterpartiet tillsammans med s och mp 28 § jaktförordningen (1987:905) den 1 mars 2006 så att det numera är möjligt att skjuta ett rovdjur som angriper tamdjur inom ett inhägnat område och som inte går att skrämja bort.

Den 19 januari 2006 tillsattes en särskild utredare, Rovdjursutredningen (M 2006:01), med uppgift att redovisa och analysera utvecklingen av rovdjursstammarna, analysera behovet av ytterligare åtgärder för att nå etappmål och miniminivåer, bl.a. intensifierat arbete med att förebygga jaktbrott, ange innebörden av en gynnsam bevarandestatus för respektive art samt analysera behovet av ökad genetisk variation i den mellanskandinaviska vargpopulationen och överväga åtgärder för detta.

Utredaren ska även redovisa hur problem och konflikter hanteras och hur de förändrats, bl.a. mot bakgrund av utvärdering av skadeförebyggande insatser för tamdjur, vidareutveckla formerna för samverkan mellan olika intressenter och utökat regionalt och lokalt inflytande beträffande rovdjursfrågor, se över rovdjursförvaltningens organisation samt analysera ersättningsnivåer och regelverk för ersättning för rovdjursförekomst inom renskötselområdet. Under uppdragets utförande ska utredaren samråda med företrädare för berörda myndigheter, organisationer och aktuella intressegrupper i syfte att presentera förslag som vuxit fram i dialog med berörda intressenter. Uppdraget kommer att redovisas i december 2007. Vänsterpartiet bidrog till formuleringen av utredarens uppdrag och inväntar utredningens resultat.

Det finns emellertid mycket kvar att göra för att förbättra samexistensen mellan rovdjur och människor. Den stora utmaningen är att lyckas göra det utan att hota de stora rovdjurens fortlevnad.

6 Förebyggande åtgärder mot rovdjursangrepp på tamdjur

För att förbättra samexistensen mellan människor och rovdjur är det betydelsefullt att minimera rovdjursangrepp på tamdjur. Dessa kan i stor utsträckning åtgärdas genom förebyggande åtgärder. Antalet tamdjur som skadades eller dödades av rovdjur minskade med ca 40 procent under 2004 jämfört med året innan, tack vare förebyggande åtgärder och trots att rovdjuren växte i antal (Viltskadecenter). Rovdjursstängsel har visat sig vara särskilt effektiva för att minska antalet rovdjursangrepp på djur inom inhägnat område. Vi föreslår därför i en motion med anledning av proposition 2006/07:1 utgiftsområde 23 att det satsas 10 miljoner kronor per år under perioden 2007–2009 för att stödja upprättandet av fler rovdjursäkra stängsel samt som stöd för andra åtgärder som kan minska rovdjursangreppen på tamdjur. Stödet ska delas ut som ett bidrag till djurägare som vill vidta sådana förebyggande åtgärder.

Rovdjur angriper i regel ren och får. Rovdjursstängsel går inte att använda i alla sammanhang, t.ex. när det gäller ren. Regeringen bör därför ge Naturvårdsverket i uppdrag att se över möjligheterna till ytterligare åtgärder för att minska antalet rovdjursdödade tamdjur. Detta ska ges regeringen till känna.

Rovdjur river och dödar jakthundar i samband med jaktsäsongen. Problemet är tämligen begränsat; åtta hundar dödades och sex hundar skadades år 2004. Fler hundar dödas och skadas av jägarna själva än av rovdjuren, enligt statistik från bl.a. Agria djurförsäkringar. De som ändå får sina hundar rivna av rovdjur får ersättning av staten, oavsett om hunden varit försäkrad eller inte.

Trots att problemets omfattning är begränsad är frågan om att skydda sin hund mot rovdjursangrepp något som engagerar många människor. Därför är det av stor vikt att finna metoder för att minska antalet rovdjursangrepp på hundar. Det kan handla om speciella jaktregler i rovdjurstäta områden, metoder att skrämma bort rovdjur i stället för att döda dem, full information om var vargar befinner sig, jakt utan frigående hund, utvecklandet av s.k. vargrena hundar etc. Regeringen bör ge Naturvårdsverket och Jägarförbundet – inom ramen för deras allmänna uppdrag – i uppdrag att utreda möjligheterna att minska antalet rovdjursdödade hundar. Detta bör ges regeringen till känna.

7 28 § jaktförordningen

Enligt regeringens proposition 2006/7:1 överväger regeringen att ge Rovdjursutredningen tilläggsdirektiv bl.a. vad gäller ändrade regler för skyddsjakt. Jordbruksministern har också meddelat att regeringen avser att ändra i jaktförordningen så att det blir tillåtet att skjuta rovdjur som anfäller tamdjur – oavsett om tamdjuret befinner sig innanför eller utanför inhägnat område.

Rovdjuren är fredade och av den anledningen tillåts ingen allmän jakt på dem. Skyddsjakt som tillåts i dag sker endast för att skydda tamdjur och före-

Fel! Okänt namn på

bygga skador. Den regleras i jaktlagstiftningen, som baseras på undantagsbestämmelser i EU:s art- och habitatdirektiv.

Naturvårdsverket beslutar om skydds jakt på enskilda rovdjur som orsakar problem. Det är ytterst sällan som skydds jakt på varg och järv tillåts p.g.a. att stammarna är starkt respektive akut hotade. Naturvårdsverket beslutar även om skydds jakt på björn och lodjur där en tilldelning ges på länsnivå. I län med fasta stammar av björn och lodjur kan länsstyrelserna fatta beslut om skydds jakt på enskilda problemdjur av björn och lo. Därutöver har enskilda även rätt att utöva skydds jakt för att skydda sina tamdjur, vilket regleras i 28 § jaktförordningen.

I motsats till vad som ofta påstås kan länsstyrelser alltså fatta beslut om skydds jakt. Dessutom ger 28 § jaktförordningen redan i dag enskilda möjlighet att skjuta rovdjur för att skydda sina tamdjur, men med vissa förbehåll för att ge skydd mot godtyckligt utnyttjande av den enskildes rättigheter att skjuta rovdjur. Lydelsen av 28 § jaktförordningen är följande:

28 § Om något av rovdjuren björn, varg, järv eller lo angriper tamdjur eller om det finns skäligen anledning att befara ett sådant angrepp, får åtgärder vidtas för att skrämja bort rovdjuret.

Rovdjur som avses i första stycket får dödas för att skydda ett tamdjur

1. av tamdjurets ägare eller vårdare om det finns skäligen anledning att befara ett angrepp på tamdjuret, dödandet sker i omedelbar anslutning till att rovdjuret har angripit och skadat eller dödat tamdjur och det inte går att avvärja det befara de angreppet genom att skrämja bort rovdjuret eller på annat lämpligt sätt.

2. av tamdjurets ägare eller vårdare om rovdjuret befinner sig inom inhägnat område avsett för skötsel av tamdjuret, om det finns skäligen anledning att befara att rovdjuret där angriper tamdjuret och det inte går att avvärja det befara de angreppet genom att skrämja bort rovdjuret eller på annat lämpligt sätt.

Åtgärder enligt första och andra styckena får vidtas på annans jaktområde och trots bestämmelserna i 9 §. Sådan jakt är dock inte tillåten inom nationalpark.

Naturvårdsverket skall fortlöpande bedöma om möjligheten att döda rovdjur med stöd av andra stycket försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde. Om Naturvårdsverket bedömer att så är fallet skall verket genast anmäla detta till regeringen.

Det finns starka orsaker till denna försiktighet eftersom vargstammen är akut hotad och utsatt för en mycket omfattande illegal jakt som hämmar dess utveckling i landet. Landets åklagarväsende har vid ett flertal tillfällen gett remissvar på olika förändringsförslag i 28 § jaktförordningen. De pekar alla i samma riktning. En alltför lättvindig skrivning av paragrafen ökar risken för missbruk och försvårar eller omöjliggör bevisföringen för åklagarsidan.

Vänsterpartiet anser att ytterligare en förändring av 28 § jaktförordningen skulle försvaga skyddet för varg i sådan hög grad att den ambition för vargstammen som finns uttryckt i rovdjurspropositionen inte längre skulle följas. Regeringen ska därför inte ändra 28 § jaktförordningen på ett sådant sätt att vargstammens överlevnad hotas. Detta ska ges regeringen till känna.

I januari 2005 beslutade EG-kommissionen att dra Finland inför EG-domstolen. Man hänvisade till att EU:s art- och habitatdirektiv (92/43/EEG)

som kräver att medlemsstaterna ska ha ett strikt skydd för ett antal djurarter, däribland vargen. I den formella underrättelsen anser kommissionen att lagstiftningen i Finland inte till alla delar motsvarar bestämmelserna i direktivet. Kommissionen pekar ut tre ställen i den finska jaktförordningen där ordalydelsen inte uppfyller direktivets krav.

Även Sverige förbinds av EU:s art- och habitatdirektiv och bör därför ge vissa djurarter, bl.a. de stora rovdjuren varg, björn och lo ett starkt skydd i sina naturliga utbredningsområden. Det är förbjudet att avsiktligt fånga eller döda exemplar av dessa arter i naturen, oavsett hur detta görs. Om det inte finns någon annan lämplig lösning och det inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos bestånden, får medlemsstaterna dock enligt artikel 16.1 göra undantag från förbudet för att uppnå vissa ändamål. Ett sådant ändamål är undvikande av allvarlig skada, särskilt på gröda, boskap, skog, fiske, vatten och andra typer av egendom.

När den senaste förändringen av 28 § jaktförordningen som gäller sedan 1 mars 2006 skulle genomföras ifrågasattes det om bestämmelsen överensstämde med vad Sverige åtagit sig enligt art- och habitatdirektivet. I den gällande 28 § jaktförordningen har man, för att uppnå överensstämmelse med art- och habitatdirektivet, infört villkor för att döda rovdjur, nämligen att det inte går att avvärja ett angrepp på tamdjur på annat lämpligt sätt. Vidare föreskrivs att en bedömning måste göras av om jakt försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus. Denna uppgift ankommer på Naturvårdsverket. Trots det har en ideell förening, Nordulv, lämnat in en anmälan till kommissionen för att man anser att den senaste ändringen av 28 § jaktförordningen strider mot art- och habitatdirektivet. Vänsterpartiet anser att regeringen inte ska ändra 28 § jaktförordningen på ett sådant sätt att Sverige bryter mot EU:s art- och habitatdirektiv. Detta ska ges regeringen till känna.

Däremot anser Vänsterpartiet att en översyn av jaktförordningen behövs – dock med bibehållande av ett starkt skydd för rovdjuren – och att denna ska ske mot bakgrund av problematiken som finns med den illegala jakten. Detta ska ges regeringen till känna.

8 Lokalt eller regionalt beslutsfattande om skydds jakt

Rovdjurspolitiken är en komplicerad miljöfråga. Rovdjuren rör sig över väldigt stora områden och därför är det svårt att finna en bra beslutsnivå för rovdjurspolitiken. Den centrala nivån anses bäst lämpad att förvalta rovdjuren eftersom rovdjuren vanligtvis lever i glesa populationer, är spridda över mycket stora områden och är förknippade med såväl ekonomiska som sociala konflikter. Det har medfört att de som lever nära rovdjuren upplever att de har små möjligheter att påverka politikens och förvaltningens utformning.

Enligt regeringens proposition 2006/7:1 överväger regeringen att ge Rovdjursutredningen tilläggsdirektiv bl.a. vad gäller ett ökat lokalt och regionalt

Fel! Okänt namn på

inflytande. Som framkommit tidigare i motionen har Rovdjursutredningen redan i dag i uppdrag att vidareutveckla formerna för utökat regionalt och lokalt inflytande beträffande rovdjursfrågor. Dessutom har länsstyrelserna vissa möjligheter att bestämma över skydds jakt på björn och lo. Vad regeringen kan tänkas mena med sitt tilläggsdirektiv är att flytta ner beslutsmakten om skydds jakt på varg och järv från Naturvårdsverket till lokal eller regional nivå. Vänsterpartiet kan inte se vad det kan finnas för ändamålsenlighet med att flytta ner beslutsmakten om skydds jakt på dessa hotade rovdjursstammar från nationell till lokal eller regional nivå. Det skulle innebära att vi förlorar den nationella kontrollen över skydds jakt på varg- och järvstammarna, och i värsta fall riskerar vi försvåra rovdjursstammarnas återhämtning i landet.

Vänsterpartiet anser att regeringen inte ska vidta åtgärder som innebär att beslutfattande över den skydds jakt på rovdjur som Naturvårdsverket beslutar över i dag ska flyttas till lokal eller regional nivå. Detta ska ges regeringen till känna. I stället vill Vänsterpartiet arbeta för att förbättra dialogen mellan olika aktörer. Ett viktigt steg i arbetet med att förändra människors inställning till rovdjur är att involvera de människor som lever nära rovdjur i processen. I dag sker dialogen mellan aktörer i ett nationellt och flera regionala rovdjursråd. Rovdjursråden, där olika intressegrupper finns representerade, kan komma att spela en viktig roll för att förbättra samexistensen mellan människor och rovdjur. Rovdjursutredningen utreder hur dialogen kan förbättras ytterligare.

9 Aktiva insatser för att motverka inavel

Invandrande djur från öster måste tillåtas vandra ner genom norra Sverige. Ökad bevakning och skydd av dessa djur är nödvändig. Rovdjursutredningen analyserar behovet av ökad genetisk variation i den mellanskandinaviska vargpopulationen och överväger åtgärder för detta. När utredningen är klar ska regeringen ta fram förslag för att stärka inflödet av individer med annan genetisk bakgrund för att motverka inavel inom vargstammen. Det kan vara åtgärder för att skärpa övervakningen av individer som kommer vandrande från andra populationer, inplantering av individer och förstärkta insatser mot illegal jakt. Detta ska ges regeringen till känna.

10 Fördjupat samarbete med Norge och Finland

Forskning visar att stammarna av rovdjur i många fall är gemensamma i Norge och Sverige och ibland även i Finland. Radiopejling har visat att det finns både björnar och vargar som har vandrat sträckor som räcker för att

Fel! Okänt namn på

förflytta sig mellan de tre länderna. Naturvårdsverket har tidigare fått till uppgift att utveckla samarbetet med Norge och Finland beträffande rovdjursfrågor. Det har hittills inte varit helt lyckat. Eftersom det är samma arter och i de flesta fall samma stammar borde samarbetet fördjupas ytterligare. Vänsterpartiet anser att Naturvårdsverket ska få i uppdrag att fördjupa rovdjurssamarbetet med Norge och Finland. Detta ska ges regeringen till känna.

11 Översyn av snöskoteranvändningen

Illegal jakt utgör ett allvarligt hot mot rovdjurens fortlevnad och är ett allvarligt brott. Ett stort problem i arbetet med att minska illegal jakt är svårigheten att begränsa skoteranvändningen. De stora rovdjuren rör sig ofta i terränger långt ifrån bebyggelse och vägar, men genom snöskotern blir även dessa miljöer tillgängliga för människor och däribland människor som bedriver olaglig jakt.

Vid snöskoterns stora genombrott i Sverige minskade flera av de svenska rovdjurens antal kraftigt, vilket tydligt visar på sambandet. Flera av de mest uppmärksammade och mest oetiska fallen av illegal jakt har skett genom användning av snöskoter. I Norge finns starka begränsningar av snöskoteranvändningen i fjällvärlden. I Sverige kompliceras ett förbud av rennäringens behov av snöskotrar. Begränsningar genom att hänvisa viss snöskoteråkning till särskilda leder i vissa områden torde dock vara möjligt. Det underlättar också identifiering av enskilda skotrar om krav på märkning av skotermattor införs. Vänsterpartiet anser att regeringen bör se över och begränsa snöskoteranvändningen i fjällvärlden. Detta ska ges regeringen till känna.

Stockholm den 31 oktober 2006

Wivi-Anne Johansson (v)

Ulla Andersson (v)

Jacob Johnson (v)

Egon Frid (v)

Peter Pedersen (v)